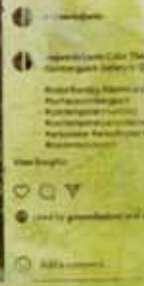

НОВА МИСАО – часопис за савремену културу Војводине

63 | јул–август | 2024.

МАРИЈАНА ЕНРИКЕЗ
ШЕБНЕМ ИШИГУЗЕЛ
ЕЛИЕЗЕР ПАПО
ЗУЗАНА КУГЛЕРОВА
КАРЛА ЛОНЦИ
САВА СТЕПАНОВ
ВЛАДИМИР ГВОЗДЕН
МАЈА ЕРДЕЉАНИН
ГОРАН ЈУРЕША
ФЕРЕНЦ НЕМЕТ
ЈЕЛЕНА МАРИЋЕВИЋ БАЛАЋ
ВЛАДАН МАТИЋ
МИЛУТИН Ж. ПАВЛОВ
ЈАСНА ЈОВАНОВ
ЉИЉАНА ШОП
НОВИЦА ЂУРИЋ

Вайпромет доађаја

Разговарала: Гордана Нонин

„Ову изложбу сам и најправила да буде таква да човек када коракне у галерију доживи вайпромет информација и да схвати колико доађаја доживимо у сваком дану током године”, изјавила је сликарка Маја Ердељанин (Нови Сад, 1971) за „Нову мисао” поводом своје изложбе „Драги дневнике: година свесности”, која је одржана током јуна у Кикинди, у чувеној галерији „Terra”.

У Новом Саду, где је Маја Ердељанин на Академији уметности завршила основне и мастер студије сликарства у класи професора Душана Тодоровића и где годинама излаже али и ради као уредница у Малом ликовном салону Културног центра Новог Сада, публика је сегменте ове изложбе могла да види и током протеклих година, а комплетну и у Музеју савремене уметности Војводине у децембру прошле године. Објављен је и каталог који у потпуности дочарава идеју и концепт изложбе „Драги дневнике”, као и слике пред којима мало ко остаје равнодушан. У каталогу изложбе је објавила, поред календара њених дана, и Календар значајних датума који су нечему посвећени. Ипак, из Мајиних дневничких слика и речи са знајемо и зашто је неки дан био важан само овој уметници.

Кажу да људи који пишу дневнике живе два пута, једном док доживљавају ствари а други пут када

их промишљају и записују их. Како сте ви дошли на идеју да радите визуелне дневнике, о сваком дану у години?

Била сам склона томе још као мала, јер сам и као тинејџерка водила дневнике. На њих сам касније, наравно, заборавила. Увек сам чувала неке драгулице, уосталом као и сви људи, чувала сам улазнице с концерата, папириће на којима је нешто исписано, који нас подсећају на неке догађаје... Стално сам по кутијама имала пуно тога. Почело је тако што сам хтела да направим ред међу својим папирићима, својеврсном документацијом прошлих свакодневица. Онда долази онај ефекат када вам је ипак жао да баците малтене било шта од тих успомена из кутија. У том периоду сам интензивно размишљала и о томе шта је нама важно а шта не. Неке ствари које су некада биле јако, јако важне, на линији вечности се покажу као минорне.

Фото: Марија Црвени Зечевић

Из каталога за вашу изложбу видела сам да вас је подстигло и то што имамо много проглашених светских дана за ово или оно...

Да, да. Конкретан повод и јесте било то што сам у атељеу, сликајући, свакодневно слушала радио и често бих чула како нам честитају светски дан овога, светски дан онога. Приметила сам да ту има веома важних догађаја, као што су Светски дан слободе говора или Светски дан посвећен деци, па људима оболелим од посебних болести, заштите животне средине... али, било је ту и смешних ствари... Светски дан корњача, Светски дан опроштаја, Светски дан „захвалности за псећи кекс“, Светски дан без Фејсбука... и да не набрајам, помислила сам да је сваки дан у години дан нечега и почела

сам да израђујем календар. Испоставило се да је то тачно, да је баш сваки дан – дан нечега, а да се врло често дешава да се на један датум обележава неколико ствари.

Ту, дакле, почиње ваше промишљање...

Наравно, почела сам да размишљам о различитим веома битним темама али и о ономе што свако од нас промишља: по чему је тај дан мени био битан. Поред свих важних светских догађаја и вести, постојимо и ми а нашу свакодневицу чине неке ствари које су нама веома битне. Свако од нас има оних неколико датума који су му важни, рођендани, годишњице нечега али, шта је са осталим данима, шта је нама било важно осталих 360 дана.

Фото: Марко Ерицеговић

Желела сам да те „небитне” дане обележим и овековечим. И онда сам завирила у своје кутије. На пример, чувала сам улазнице за неке светске изложбе мени драгих уметника, или карте за представе и биоскопске пројекције на које сам ишла са мени драгим људима. Тога дана, мени је то било битно. Ето, то ми је било полазиште за ове радове.

А ти радови су сви истих димензија 24 x 30 cm, дакле 24 сатна за сваки дан у месецу?

Да, то су мањи колажи тих димензија, који се касније претварају у један визуелни дневник, у слику. Једно од правила ми је било да датум мора да се налази на колажу, било да сам залепила неку улазницу на којој се он види, или возну карту, или сам га унела на други начин, али датума мора бити. Од 2006. до прошле године урађене су слике тако да је сада цела једна година покривена, а има и радова мимо те концепције који су и већег формата и где је једна слика један месец у години. Знам много уметника који су себи дали задатак да ураде једну слику сваки дан и то нису успели. Зато сам ја размишљала и као уредница а не само као уметница и одмах одредила тај формат и неоптерећено кренула у све то, тако да је мој дневник једне године настајао током 14 година, али је сада ту и за мене и за публику. Желела сам да избегнем и монотоност радова, желела сам да из њих извире та игра сећања на догађаје и важне тренутке. Желела сам да направим спектакл, јер ми те наше обичне дане не сматрамо спектаклом, а они то јесу. Можда нам се у једном том нашем дану не дешава ништа спектакуларно, али ми можемо да осветлимо неку нашу дневну рутину и да је направимо важном. Тиме и наш живот добија на важности. Склони смо великим очекивањима од сутрашњег дана и онда смо склони томе да будемо и депресивни када се „ништа” не деси, не схватајући да нам се баш у том, као и у сваком наредном дану, дешава много тога. Не можемо сваког дана очекивати неки спектакл. Било би то напорно, а и није реално. Ово је много боља варијанта, да осветљавамо неке наше мале-велике ствари и догађаје.

Да ли је правило било само: исти формати и да има датум на слици?

Осим та два правила није постојало ни једно друго, што ме је посебно радовало. Дакле, радила сам онда када сам заиста пожелела да радим то, исто као што људи не пишу редовно дневнике и записи им нису исте величине. И сама идеја је била у том концепту, тако да је све остало било потпуно слободно. Свака ова слика је засебна и представља неку моју ретроспективу. На њима су и све теме којима сам се бавила као сликарка, на њима су и комбинације тих мојих тема... Ничим се нисам ограничавала.

Постоје и велики формати који означавају месеце...

За изложбу у Музеју савремене уметности Војводине направила сам и 12 слика које су 215 x 80 cm и радила сам их, као и оне друге, на папиру, на патосу, како и све остало увек радим. Тек када су биле готове, затезала сам их на блинд-рамове. Од тих 12 слика, свака представља по један месец у години. Рађене су на платну, а то је сасвим различито него оне на папиру, тако да ту нисам радила класичан колаж већ сам више користила фото-трансфер и акрил.

Публика у Новом Саду је изванредно реаговала на вашу изложбу. Посматрали су слике, читали ваше мале записе који су сјављали поред слика, проучавали календар значајних датума... Постојили сће то да су се сви играли, присећали се својих малих животињних „спектакла”. Да ли је тиме исцрпљен и циљ да се у другим људима пробуди оптимизам и да бар на један и они сагледају свој живот „из правој угла”?

Мени је било јако драго да видим такву реакцију публике, заиста. Ову изложбу сам и направила да буде таква да човек када коракне у галерију доживи ватромет информација и да схвати колико догађаја доживимо у сваком дану током године.

16. 10. 2016 – Светски дан хране

ЛИТЕРОГУРМАНИЈА

Једем супу и стрепим над Хагенбековом кулинарском приповести о животу Фриде Кало. Не смем да јој испрскам странице. Тата је књигу узео из библиотеке, а ја је позајмила да прочитам још нешто о колегиници. Паралелно са радњом пратим и своје мисли: шта сам то у супу ставила прошли пут, па је била онако добра... Хагенбек ми помаже. Не да се сетим, већ да пробам са нечим новим. Комбинујем свој са као-Фридиним рецептом за супу са пиринчем и добијам супу из снова. М-хм-мим...

Да ли сам постала сведок новом тренду у књижевности или је случајност да, једну за другом, читам књиге у којима су романи зачињени рецептима и описима хране? Еко у *Прашком гробљу* филује моралне страхоте свог јунака са заводљивом гозбом од мени непознатих јела која тако отмено звуче, да ми вода пође на уста. Мураками исписује томове љубавних романа сладећи их кулинарском спретношћу главног јунака. Помишљала сам да потражим на интернету кулинарски сажетак из 1984. Поново бих га позајмила и те делове сама тражила, али не могу опет да будем у страху од флека од супе и пудинга на туђим књигама.

Ерленд Лу је у *Мирним данима* у *Миксинг Парту* забиберео живот једном средовечном Норвежанину опседнутом сензуалном ТВ куварицом Најелом Лосон. Добри су и рецепти, вероватно, али тај њен светлоплави џемпер... А где су женски рецепти? Можда не читам довољно женске ауторе? Везу између литературе и гурманлука сводим искључиво на читање књига док једем, али док чекам да се супа са Хагенбек-Фридиним рецептом прохлади, у мени се буди амбиција. Желим да пружим свој допринос књижевности.

Представљам рецепт за медитеранске мафине.

Суви састојци:

суви квасац – кесица
½ кашичице шећера
1 кашичица Верете
1 кашичица босилка
1 кашичица соли
375 g брашна
80 g зелених откошћених маслина
40 g капра

Мокри састојци:

275 ml воде или млека
3 јаја
100 ml маслиновог уља

Припрема:

Помешајте посебно суве и посебно мокре састојке, а затим их сједините. Смесу распоредите у науљене калупе за мафине. Пеците их у рерни загрејаној на 210 °C око 20 минута. Послужити топле уз омиљену литературу.

Има ли краја дневничким записима?

Размишљала сам баш о томе, и схватила сам да овај пројекат и даље дише. Као свемир када се шири, па се скупља, па се поново шири. Тако се ова изложба ширила све док није дошла до тог одређеног капацитета пуних плућа. Сада почиње да се скупља зато што су неке слике продате, отишле су из ателеа. Игра је у томе да даље могу да је допуњавам. Немам јасан план пред собом како ће се све одвијати даље, али само ће се већ наметити. Увек тако буде.

Ви сте ауторка и неколико књија. И на самој изложби су биле изложене и „Приче”, исписани дневнички записи. Шта одређује да ли ће неки долађај визуелно представити, или га записати?

Мени је увек било интересантно да се изразим и кроз речи и кроз слику. Можда сам зато волела стрипове када сам била мала, а волим их и сада. Има неких ствари и мисли које се, једноставно, много боље саопште речима. Неке су јасније кроз визуелни израз. На различите начине то функционише а опет у креативном смислу има неких ствари које се подударају. Тако да ја, и када пишем, пишем на начин као да сликам. У години када сам започела овај пројекат, дакле 2006. године, одмах сам почела и визуелни дневник и литерарне забелешке. Нисам била одмах свесна тога, све до 2013. године... Тада сам схватила да су те моје забелешке, које нису класични дневнички записи, већ су само моја размишљања у вези са неком ситуацијом коју сам запазила негде. Али јесу траг неког доживљаја. Роман „Der Dnevnik”, као и претходне две књиге, настале су тако што сам главну причу попуњавала тим „крпицама”, како називам те моје кратке записе. А ове „Приче” до сада нису нигде објављене јер сам хтела да буду део „збирке прича и слика” које сам изложила у МСУВ и део су Каталога за ту изложбу. Наравно, ради се о посебним записима, који нису директна објашњења слика. У њима сам изнела нека своја запажања и размишљања о томе.

„Приче” су организам за себе и настајале су, такође, у том периоду.

Ваш отац Анђелко Ердељанин био је књижевник и новинар. Да ли сте имали подришку родитеља на свом уметничком путу?

Да, наравно. И моја мајка је завршила руски и енглески језик и била је прва која је читала очеве рукописе и текстове. Сећам се да сам му дала на читање и прве своје књижевне радове, али он ни на који начин није желео да утиче на мој рад. За прву књигу је рекао да он не зна ког је она жанра али да је то мој стил и да треба да га негујем, да је то нешто моје. Прекуцавао ми је радове, лекторицао, радио све што један добар родитељ може да би помогао свом детету, али никада није ништа мењао или сугерисао. Највећи комплимент ми је био када прочита нешто и каже ми: „Личи”. Ако каже то своје „личи”, то је значило да је добро, да му се свиђа.

Рекли сте ми и да је он писао Дневник, који још није објављен...

Да, занимљиво је да ни мама ни ја нисмо znale да он пише дневник. Ја сам нашла те дневнике три године након његове смрти. Писао је дневник током седам година. У њему је писао и о општим стварима, и о политичким, као и о оним приватним, о мени и сестри, о унуцима... Записао је и неке анегдоте, присећао се своје младости, тако да је његов дневник баш занимљив. Приметили смо да је неке ствари из њега касније користио за своје афоризме или за збирку прича за децу или за неке критике о књигама. Дневник му је био и врста подсетника за нешто што би касније разрађивао. Када сам пронашла тих 25 исписаних свесака, од којих свака има по 100 страница, била сам изненађена јер сам у руци држала две и по хиљаде његових страница дневника који је назвао „Дневник после шездесете”. Почео је да га пише на свој шездесети рођендан, 2001. године, и водио га је до 2008. године. А ја сам, не знајући то, своје дневнике почела 2006. ■